

In onze interviewreeks zijn wij deze keer in gesprek met Dolf van Veen, lector grootstedelijk onderwijs en jeugdbeleid.

DOOR BERT NIJVELD

Inter
view

Een gesprek met Dolf van Veen is een avontuur: je weet waar het begint, maar niet waar het eindigt. Hij is een gedreven en enthousiast verteller, een man met een missie. Behalve lector grootstedelijk onderwijs en jeugd-beleid aan Hogeschool Inholland en Hogeschool Windesheim is hij, naast tal van neven- en adviesfuncties, sinds 1997 ook bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Nottingham. Van Veen werkte in de kinderpsychiatrie en jeugdhulpverlening. Daarna was hij onderzoeker aan de Rijksuniversiteit Leiden, algemeen studieleider Pedagogiek aan het Nutsseminarium (later Hogeschool van Amsterdam) en hoofd van het Educatief Samenwerkingsverband Amsterdam Noord-Holland (ESAN). Hij is projectleider van landelijke en grootstedelijke innovatieprogramma's op het gebied van het onderwijs, het jeugdbeleid en de jeugdzorg.

Aanvankelijk zag het er niet naar uit dat hij actief zou worden in het onderwijsveld. "Ik was goed in de exacte kant en interesseerde mij voor economie. Maar mijn oom was directeur van een GGZ-instelling; hij beïnvloedde mij om te kiezen voor pedagogiek. Daar heb ik nooit spijt van gehad." Tijdens zijn studie ontbrandt het heilige vuur. "Ik werd geraakt door vraagstukken van opvoeders over kinderen waarbij het leren en opgroeien niet vanzelf gaat. Kinderen met

een analyse maakten van de situatie waarin kinderen opgroeiden en hoe je de condities kan creëren waarin zij zouden kunnen floreren. Eigenlijk nog steeds een fantastische benadering vind ik. Vandaag de dag begint de pedagogiek weer teveel psychologie te worden." Het Landelijk Centrum Onderwijs en Jeugdzorg (LCOJ), waarvan hij eind jaren 90 de oprichter was en tot 2010 onderdeel was van het Nederlands Jeugdinstituut, noemt hij eigenlijk 'zijn ding'. "Daarna ben ik door de overheid gevraagd om als ambassadeur Samenwerken voor de Jeugd onderwijs en jeugdbeleid met elkaar te verknopen met projecten als 'passend onderwijs' en 'zorg voor jeugd', halftime naast mijn lectoraat en het hoogleraarschap. In 2013 ben ik daarmee gestopt en werk nu fulltime in het hoger onderwijs. Ook hebben we een doorstart gemaakt met het LCOJ, nu Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg geheten. Ik wil de laatste tien jaar van mijn loopbaan full swing in het hoger onderwijs actief zijn en met name in de lerarenopleidingen. Er is nogal wat te doen, tjonge tjonge."

PEDAGOGISCHE OPDRACHT

Van Veen zet veel vraagtekens bij het pedagogische gehalte van opleidingen, ook in het hoger onderwijs. "Zeker. Als ik eerlijk ben dan vind

Dolf van Veen:

“Er is nogal wat

ontwikkelingsproblemen of beperkingen en/of in achterstandssituaties met problemen thuis en op school. Zo ben ik aanvankelijk de kinderpsychiatrie ingerold. Het was in Amsterdam de tijd van de rode universiteit en de gelijke kansen. Je keek naar maatschappelijke achtergronden in plaats van een testbatterij op een kind los te laten. Wij werden opgeleid als mensen die voortdurend

ik de pedagogische relatie en sensitiviteit in de begeleiding van studenten en in veel curricula in het hoger onderwijs niet de sterkste kant is. De laatste jaren zie je een sterke instroom in het hbo van studenten met een allochtone achtergrond, maar ook een enorme uitval, ook onder groepen allochtone studenten. Ik vond het geweldig dat men daar bij Inholland faculteit-

: te doen”

breed naar wilde kijken en ben daar dan ook vol opgesprongen met een studie naar uitval in het eerste jaar. De vraag dringt zich op wat voor hogeschool je wilt zijn. Hier komen jongeren aan de poort die allemaal een diploma hebben gehaald. Of dat nu een havo-, vwo- of mbo-diploma is, je moet erkennen dat dat een legitieme instroom is. En wij zijn geroepen om deze mensen te begeleiden. Ik sta op dat standpunt. Ik vind het raar dat wanneer allerlei deficiënties worden geconstateerd, bijvoorbeeld in reken- of taalvaardigheden, je daar alsnog op gaat selecteren en je de verantwoordelijkheid daarvoor legt in

het voortraject. Wij moeten de onderwijsloopbaan van jongeren oppakken op het niveau waarop ze maatschappelijk zijn afgeleverd.” Hij pleit ervoor geconstateerde achterstanden direct te adresseren als onderdeel van het reguliere programma. “Geloof mij, dat betaalt zich uit. Er zijn studenten die bij het maken van de eindscripctie nog steeds niet in staat zijn een theoriehoofdstuk te schrijven. Dan doe je iets niet goed als hogeschool. Je kunt mij niet wijsmaken dat we ze daarbij niet kunnen ondersteunen.”

“We moeten het pedagogische elan revitaliseren”

Hij ziet een drievoudige opdracht voor het hoger onderwijs waarop de instituten zich zouden moeten verbeteren: het wegwerken van achterstanden, studiekeuzebegeleiding en de psychosociale begeleiding van studenten. Vooral het lot van wat hij noemt ‘de studenten met ellende’ trekt hij zich aan. “Ik ken studenten die voor het inkomen moeten zorgen van het gezin waaruit zij komen, of studenten die zelf grote ontwikkelingsproblemen hebben of al een gezin hebben. Dan kun je zeggen: ‘sorry, daar zijn wij niet van’, maar ik vind dus dat wij daar wel van zijn. Veel hogescholen en universiteiten staan nog aan het begin om daar nog eens heel goed over na te denken. Je moet weten wat er onder je studenten leeft en daar gevoel voor krijgen. Zet een goede begeleidingsstructuur op. Niet om te pampieren, maar om leren en ontwikkelen te ondersteunen, bedreigingen aan te pakken en positief leergedrag te stimuleren; je moet de mensen wel gewoon blijven aanspreken, open en eerlijk.”

ONDERZOEK

Dolf van Veen behoort tot de eerste lichter van lectoren die het hbo binnenkwamen. “Veel collega’s wilden aanvankelijk universiteitje spelen. Maar dat moet je niet willen. Er is niets mis met toepassing van wetenschappelijke kennis en degelijk

HO
management

februari 2014
pagina 15

“De pedagogische relatie en sensitiviteit in de begeleiding van studenten is niet de sterkste kant van het hoger onderwijs”

praktijkgericht onderzoek.” Liever dan wat losse onderzoeksprojectjes te doen, richt hij zich op wat hij ‘dienstbaar onderzoek’ noemt. Hij wil het verschil maken, grote stappen zetten, zoals bij zijn onderzoek naar studiesucces. “Je raakt dan aan fundamentele vragen over bijvoorbeeld het docentencorps. Ik zag veel docenten die heel goed zijn in hun vakgebied, maar eigenlijk niet thuishoren in het eerste jaar. Je hebt daar mensen nodig die niet alleen goed zijn in hun vakgebied maar vooral ook sterk zijn in het begeleiden van jonge mensen.” In samenwerking met docenten het curriculum verbeteren, oog hebben voor hoe beroepen zich in de praktijk ontwikkelen, de laatste stand van de wetenschap binnen de opleiding brengen, dat zijn de zaken waar een lector op gefocust moet zijn.” Momenteel richt hij zich vooral op de lerarenopleidingen. En telkens verbaast hij zich weer. Bijvoorbeeld waar het gaat over de grote Passend Onderwijs operatie in het funderend onderwijs, waar ‘probleemleerlingen’ in de reguliere scholen opgevangen moeten kunnen worden. Van Veen: “Dat is toch een authentieke en eerlijke vraag: wat vraagt het nu van leraren om in een meer inclusieve leeromgeving te werken? Waar ook kinderen met beperkingen, met stoornissen en gedragsvraagstukken opgevangen kunnen worden. Wat betekent dat voor het inrichten van de onderwijsleersituatie? En wat betekent het voor de lerarenopleidingen? Toen ik mij deze vragen stelde ontdekte ik twee dingen: geen enkele overheid heeft de lerarenopleidingen gevraagd zich daar op voor te bereiden en ook de sector zelf heeft zich eigenlijk niet voldoende de vraag gesteld wat dit betekent voor de opleidingen! Een aantal hogescholen is daar goed op ingesprongen, de meerderheid echter niet of nauwelijks en van de universiteiten hoor je al helemaal weinig. Universiteiten hebben het verre van zich gehouden, terwijl ze er een hoofdprioriteit van zouden moeten maken om het veld te ondersteunen. De wetenschap specialiseert zich meer en meer met allerlei hoogglansprogramma’s voor deelaspecten, uitgetest in gecontroleerde experimenten. Het resultaat is een wassende stroom programma’s die vaak los van de bestaande zorgstructuur in scholen is ontwikkeld en mede daardoor een zeer beperkte gebruikswaarde hebben. Scholen en leerkrachten zien door de bomen het bos niet meer. Terwijl die wetenschappers toch juist een helpende hand zouden moeten uitsteken. Waar zit nou de systematisering? Ik zie geen samenwerking, iedereen is op eigen houtje bezig. Ik vind dat raar. Vooral omdat er buiten de deur, in andere landen, al heel veel kennis en ervaring beschikbaar is. Met het Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg probeer ik die inzichten te benutten en samen met de lerarenopleidingen en de scholen stappen te zetten; er is nog zoveel te doen!” Voorkom dat een studie pedagogiek vooral focust op de psychologische kant. Het gaat om opvoedkunde en didactiek! Het toepassen van de kennisbasis en deze inzetten in de opleiding van leraren die les gaan geven aan de toekomstige generaties, daar gaat het om. En het werkveld betrekken bij de ontwikkelingen. Ik

voorspel dat wanneer je als hogeschool geen toegevoegde waarde levert, het werkveld zal zeggen: we doen het zelf. En dat is geen goede ontwikkeling. De architectuur van nascholen, deskundigheidbevordering en opleiden in samenwerking tussen werkveld en opleidingen/hoger onderwijs verdient alle aandacht: je moet elkaars sterkte pakken, hand in hand.”

MISSIE

Dolf van Veen was in 2013 ‘lector van het jaar’. Een mooie vorm van waardering, vindt hij. “Je wordt nog wat vaker gevraagd voor congressen en dat soort zaken; je krijgt wat makkelijker opstapjes binnen instellingen. Collegiale appreciatie helpt in het algemeen. Maar of er nu beter naar mij geluisterd wordt, weet ik niet. Ik ben wel iemand die zelf de juiste condities probeert te creëren. De afgelopen tien jaar heb ik van de overheid 20 miljoen euro losgepeuterd om dingen te doen.”

“De laatste stand van de wetenschap binnen de opleiding brengen, dat is waar een lector op gefocust moet zijn”

Als zijn voornaamste missie ziet hij het terugbrengen van de menselijke maat binnen het onderwijs. “Hoger onderwijs breed vind ik dat we moeten oppassen niet een nieuwe fase van kilheid in te gaan, met een bovenmatig beroep op excellentie, selectie, individualisering en rendementsdenken. Ik ben erg voor herbergzame scholen; houd rekening met de levensvragen en ontwikkelingsopdrachten van kinderen en studenten. Het gaat om mensen en om relaties met elkaar aan gaan; om commitments en binding. Vanuit die binding ontwikkel je interesse en enthousiasme en dat is cruciaal, ook in het hoger onderwijs. We raken teveel studenten kwijt en die krijgen niet telkens weer een herkansing. Dat is een groot gevaar voor de toekomst. We moeten het pedagogische elan revitaliseren. Zoiets.”